

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БҮРЯАДАЙ АМГААЛХА

Бүгэдэ арадай сонин

1998
сентябриин
26

Намарай дунда
сагаагшан тахья
харын
6
гарагай 7
СУББОТО
№ 178 (20019)
Газетын сэн хэлсээтэ

1921 оной
декабриин
21-нээ гарана

Сентябриин 27 - Аяншалгын уласхоорондын үдэр

«ВИКТОР-ИНТУРАЙ» УРИЛГААР ЯПОН, СИНГАПУР, ФРАНЦИ...

оролдодогбди. Наяша- Москва ошоон «Преодоление» бүлгэмэйхидтэ мүнгөөр туһаламжа хүргөө нэмди.

Тиэхэдэ Улаан-Үдэ хотын захиргаанай соёлой таһагай дэргэдэхи «Тоонто» гэхэн фольклорно ансамбляда мүнгэ алтанай туһаламжа хүргэжэ, аяар холын Америкээр (Калифорниин штат, Сан-Франциско) аяншалха арга олгоһон байнабди. Байгша ондо «Тоонто» ансамблиин дуушадые болон хатаршадые Францитай, Австритай, Голландитай, Германитай танилсуулаабди.

Саашадаа оперодо дууладаг манай бэлигтэ артистнарай хүсөөр харин оронуудта концерт эмхидхэхэ гэхэн гол хүсэл зорилготойбди.

Манай турфирмын гол хүтэлбэрлэгшэ болохо Зинаида Лубсановнагай (Ленинградтай институт дүүргэһэн театр шэнжэлэгшэ, Буряад орон соо ори ганса мэргэжэлтэ экскурсовод-гид) багша, Лондонхой хан хатанай оперын консультант Виктор Евсеевич Боровский Буряадай оперно дуушадар һонирхожо, харин оронуудтай хүн зонтой танилсуулха, мэдээжэ болгохо хүсэлтэй.

Манай эмхиин хүдэлмэрилэгшэдэй оролдолгоор харин айлшад манай республика дотор агнаха, аяншалха дуратай. Урда Солонгосой, Японой зон агнахаяа эрэдэг. Анха түрүүн манай бүлгэмэй урилгаар Манжуурай мэр манай Улаан-Үдэ эрэнэн юм. Тиэхэдэ Беркли (Улаан-Үдэ хотын анда хото) гэхэн Америкын хотын мэр байһан Гарри Кук манай фирмын уряалаар эрэжэ, «Планета Земля» гэхэн институтай программын ёһоор, Байгал далай аршалан хамгаалха асуудалаар ехэ ажал бүтээжэ.

Автобусоор Европын оронуудтай (Франци, Германи, Австри, Итали, Люксембург, Бенилюкс) танилсахаяа ханаһан зоние (435 долларто) хүлээнэбди, тиэхэдэ Пекин хүрэтэр ошохо дуратайшуул баһал манда хандаха аргатай. Автобусоор аяншалхаяа ханаһан зоной 12 хүрөөгүй үхибүүдтэ, мүн 20 гаран зоной байбал, хүнгэлэлтэнүүд хараалагданхай.

Манай «Виктор-интурай» хаяг: Улаан-Үдэ хото, Коммунистическэ үйлсын 49-дэхи гэрэй 35-дахи кабинет.

Түрэл гаралаа, нүхэдөө Буряад найхан нютагаа урихаяа ханабалтай, манай «Виктор-интур» туһалха, Байгалай эрьедэ амарха, түүхэтэ газарнуудаар танилсаха аргануудые олгохо. «Виктор-интур» бүхы аяншалагшадые мэргэжэлтэ һайндэрөөр үнэн зүрхэнһөө амаршална.

Виктор БУХАЕВ,
«Виктор-интур» ТОО-гой директор.

Энэрхы сэдхэл

УЛАСХООРОНДЫН ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

ООН-ой Генеральна ассамблейн тогтоолоор 1999 он Наһатайшуулай уласхоорондын жэл гэжэ вэрлэгдэхэ юм. 1991 оной декабриин 16-да баталагдаһан резолюциин ёһоор, наһатай зон тухай ООН-ой гол шухала дүримүүдые бэелүүлэгдэ энэ тусхай темэтэй жэлэй уг зорилгонууд таараданхай.

«Тэршэлэн уласхоорондын удха шанартай жэлые угтуулан, республика доторнай, мүн Улаан-Үдэ хотодо наһатайшуудда, пенсионернүүдтэ зорюулагдаһан тусхай арбан хоногууд

үнгэргэгдэжэ эхилээ. Больницануудта, байшаниптернадуудта, поликлиникэнүүдтэ наһатайшуулые элүүржүүлгын программаууд, уулзалганууд, түлөөһөгүй эмшэлэлгэ, кинотеатрнуудта кино-харалганууд, концертнүүд үнгэргэгдэхэ», - гэжэ республикыннай хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министрствын таһагыс даагша Нелли Лаврентьевна Андреева тодорхойлоо һэн.

Бэлигма ДОРЖИЕВА.

БАГШАНАРАЙ ЭЛҮҮР ЭНХЫН ТҮЛӨӨ

Сентябриин 22-то Еши Лодой римбүүшэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветерануудай госпитальдо нэлхэнэй шулуу гаргуулха операц хүүлэбэ. Операц хүүлэбэ эрилтын ёһоор хэгдэжэ, римбүүшэ багша эдгэхэ тээшээ болоно. Гэбэшье орёо операц хүүлээр бэнь даб дээрээ хулашаг. Тимэхээ Буряад ороной бүхы хүзэгтэн Еши Лодой римбүүшын түргэнөөр эдгэхын түлөө Сагаан, Ногоон Дара эхэнүүдэй

нумуудые, «Этигэлые», мэгзэм маани уншаха ёһотой болоно. Тиэхэдэ Далай ламын, үндэр наһатай болоһон Бакула римбүүшын, Хамба лама Дамба Аюшсеевэй, Түбэдэй, Буряадайнгаа бүхы лама багшанарай элүүр энхын, ута наһанай түлөө зальбараял. Эдэ үдэрнүүдтэ «Арьяа-Баала» нэгэдэлэй хүзэгтэн Дээдэ-Онгостойдохи «Дуйнхор» дуган соо үдын хойно 15 саһаа уншалга бүтээнэ.

Н. ДАБАЕВ.

Эрдэм һуралсал

ШАГАЙ НААДАН ЖАРААД ГАРАН ИЛГААТАЙ

Сентябриин 23-да БГУ-гай багша Андрей Сергеевич Сагалеев, Монголой эрхэтэн Бизьяагийн Сарантуяа гэгшэд педагогико гэхэн мэргэжэлээр эрдэмэй кандидатта диссертацинуудаа хамгаалба.

А.С.Сагалеев диссертация хамгаалхандаа, дүрэ буляалдалгын барилдаашадай этнопсихологическа онсо шэнжэлүүдые хараадаа абан, мурьсэхы ажаябуулгын аргануудые шэнжэлхэнэйнгээ үрэ дүн, саашанхи хэрэглэмжэ тухай хөөрөжэ үгөө. Тэрэнэй эрдэмтэ хүтэлбэрлэгшэ - педагогикын эрдэмэй доктор, профессор С.В.Калмыков. Спортые педагогикотой холбоһон кандидатска диссертаци Буряад орондо түрүүшынхисэ хамгаалагдажа, багшанар, эрдэмтэдэй һайшаалда хүртэбэ.

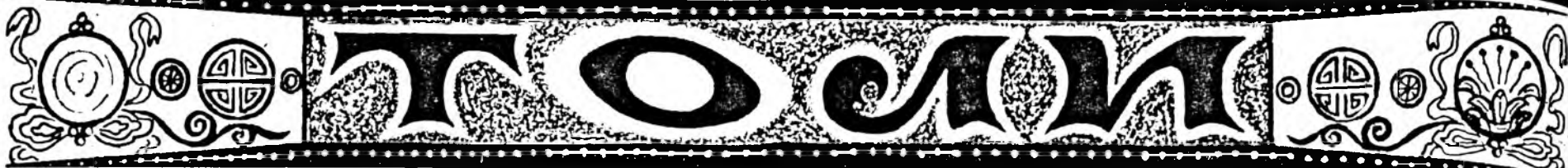
Монголой университетэй багша Бизьяагийн Сарантуяа «Монгол арадай шагай нааданай хурган хүмүүжүүлхэ үүргэ» гэхэн темээр диссертация хамгаалаа. Педагогикын эрдэмэй доктор, профессор Г.Ц.Молонов тэрэнэй эрдэмтэ ажал хүтэлбэрлэн юм. Шагай наадан болбол 60-аад гаран ондо ондоо илгаатай, тэдэнэй зариманинь мүнөө болоходо, мартагдажа байна гэхэн мэдээсэл сугларагшадтай һонирхол татаһан байна. Тимэхээ шагай наадан гүнзгы удхатай, саашадаа мартагдаагүй һаа, хүүгэдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ үшөө ехэ үүргэ дүүргэхэ аргатай гэжэ тодорхойлогдоо. Эндэ эрдэмтэд өөр өөрынгөө һанамжануудые хэлэхэдэ, юрэнхыдөө Сарантуяагай хүдэлмэри дэмжэбэ.

Диссертаци хамгаалалгада Монголой генеральна консул Рагчаабазарын Жамц хабаадалсаа. Монгол уласай эрхэтэнэй манай республикада эрдэм шэнжэлэлгын үшөө нэгэ ахам хэһи хэрэг уласхоорондын хани барисаанда удха шанартай гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Владимир ДАШИНМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Монголой университетэй багша Бизьяагийн Сарантуяа диссертаци хамгаалгынгаа үедэ.

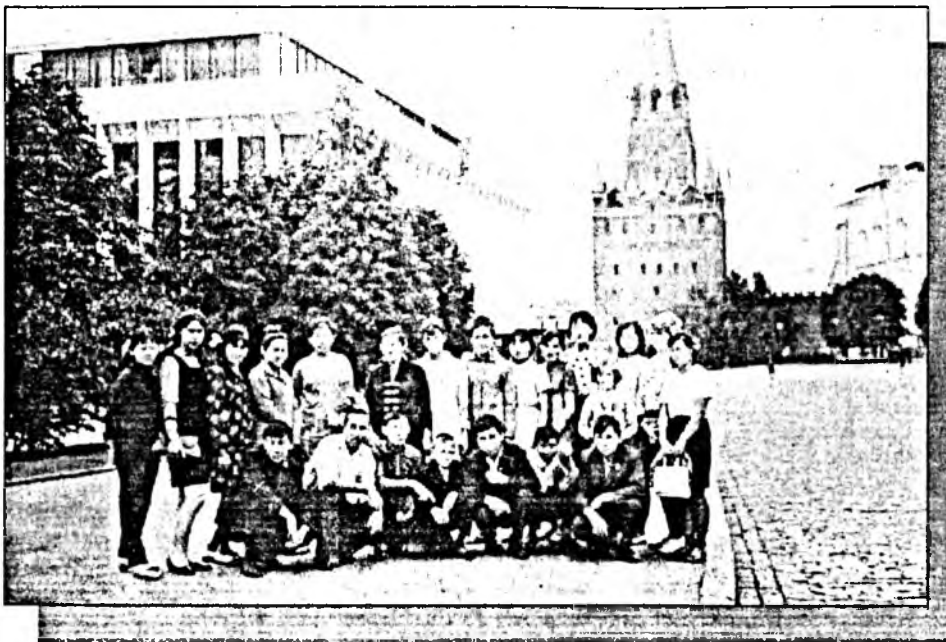
Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото.

Гүндэн хургуулийн 90 жэлэй ойдо

НУРГУУЛИЙН СОГТОЙ ЖЭЛНҮҮДЫЕ НАНАН ДУРСАН БАЙХАДА...

Ярууна найхан
н ю т а г
тоонтоой,
эрдэм бэлэгтэй
хүнүүдэй нэгэн
болохо манай
нагаса Согном-
Д о р ж о
Ш и р а п о в и ч
Б а г м а е в а й
«Буряад үнэндэ»
толилуулхан
« Э р х и м
баяниие эндэ
олообди» гэхэн
гаршагтай
на нам жа-
г у р с а л г а
уншажа, ехэтэ
с э г ь х э л э э
баясуулхан

Тиухэ үегэ
е х э л
журамтай,
сэхэ сэбэр,
о л о н о й
х э р э г т э
хабаадаг
саг байгаал
даа. Жэл
б ү х э н г э
классараа
совхоздоо
хамнасага,
намартаа
хартаабха
малталсаха,
таряанай
тоог дээрэ
х ү г э л х э,
малшагта
о ш о ж о,

байнаб. Тиимэхээ

бишье баһа энэ хургуулида арбаад жэлэй туршада хүдэлхэн хадаа өөрынгөө багшалһан жэлнүүд тухай дурсаха, дуран хүрэхэн байна даа.

Басаган хүндэ өөрын түрэхэн нютаг үгы гэжэ хэлсэдэг арадай аман үгэ бии хаям даа. Багшанарай институт би дүүргээд, Ярууна хадамга гараһан дээрэхээ Гүндэ нютаг нүхэртээ зөөжэ ошообди. Эндэ үхибүүдээр олон боложо, түбхинэжэ ажалаабди.

Гүндэн хургуули нилээн хуушан байртай байһанаа шэнэ уужам байшан барюулжа, 1964 ондо тэндээ ороод, ехэ хүлгөөтэй, хүхюүтэй байгаа бэлэй. Мүнөөшье энэл байшан соогоо багшанарнай ажалаһан зандаа. Тэрэ үегэ Валентина Андреевна Токарева директорээр хүдэлжэ байгаа. Ехэл шадамар бэрхэ, урагшаа ханаатай, үдэр хүнигүй гэхээр хургуулингаа ажалда бээ, бүхы хүсэл зоригоо зорюулдаг хэн. Оролдолго ехэтэй, хүниие дахуулжа шадаха хүтэлбэрлэгшэ хэн. Тиухэ үегэ буряад хэлэ хургуулида заалга хашагдажа, хэшээлнүүд үсөөн болгогдожо байгаа. Тиухээд лэ ород хэлэ ба литература заажа эхилээ хэм.

хургуулимнай район соогоо нилээн ехэ хургуули гэжэ суутай байгаа. Энэ совхознай баһа республика соо эгээл түрүүшын совхозуудай нэгэн байһан Яруунын совхозой дайда дээрэ тогтоогдоһон хаям даа: 4 ехэ отделениетэй байгаа. Тиимэхээ Тулдуунай, Шэрэнгийн, Хоргын үхибүүд ерэжэ, интернагта байжа хурадаг хэн.

Мянгаад хурагшагтай, зуугаад багшанартай, ажалшагтай байгаа. Жэшээнь, 8-дахы «А», «Б», «В», «Г», «Д» гэхэн 5 классууд байдаг бэлэй. Тиухэдэ Геологи гэжэ нэрэтэй тосхон үшөө байдаг хэн. Арбаад жэлдэ хүдэлхэ үе соогоо хоёр дахин 5-наа 10-дахы классууды дүүргүүлжэ, хоёр выпуск гарһан байнаб. Тэдэ үхибүүдээ мүнөө хүрэтэр «мини хурагша» гэжэ нэрлэжэ ябадагби.

Мүнөө тэдэмни булта айл бүлэнүүд болохоһоо гадна өөһэдөө хүгшэн эжы, абанар боложо, намаяа үхибүүдэйнгээ түрэ хуримда урижа байдаг найхан заншалтай даа. Энээнһээ ехэ ямар жаргал байхаб даа. Манай класс дүүргэгшэд олонхин дээдэ хургуули дүүргэжэ, багшанар, врачнууд, хүдөө ажахын ажалшаг, жолоошодышье бии. хургуулийн директоршые, засаг зургаанай хүтэлбэрилэгшэдшые байха.

гаргалсаха, тиигээд ханын газетэ гаргаха. Концерт наада харуулахаа гадна ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, лекци уншаха даабари үгтэдэг хэн.

Үбэлэй амаралтын болоходо, ой гаража, класс бүхэн өөрын даабаритай байжа, хургуулидаа түлээ бэлдэдэг байгаабди. Үхибүүд нэгшье эсэбди, үбдөөбди гэжэ хэлсэдэггүй байгаа. Ямар ехэ урматтайгаар, эдэбхитэйгээр хүдэлдэг гэшээ хэм! Зунай найхан зулгы сагай ерэхэдэ, жэл бүхэндэ Гүндэн хургуули хурагшагта хамта Москва, Ленинград, Ярославль болоод бусад хотонуудаар аяншалгада ябажа, оронойнгоо гоё найхан үзэхэлэнтэ газарнуудаар танилсага бэлэйбди. Ехэл найхан саг байгаал даа.

Энэ зураг дээрэ багшанар Нимаева Лидия Сергеевна, Литвинцева Татьяна Андреевна гээд бидэ багшанар 20-ёод хурагшадые абаад, Москва ошохоннай ханагдана. Энэ фото-зураг соохи Москва ошон хурагшадые харахадамни, мүнөө хэд болооб гэхэдэ, республикын ГАИ-гай начальнигай орлогшо Багмаев Мүнхэ Дабаевич, Юстициин министрствын ажалшан Багмаева Дарима Дабаевна, милициин ажалшан, мүнгшэ гархан Падиев Александр, багша Дашинорбоева Тамара Батуевна, хүдөө ажахын институт дүүргэгшад Гинева Галина Николаевна, Доржиева Лидия Ампиловна болон бусад байна.

Гүндэн хургуули дүүргэгшэд бүхы орон доторнай, Буряадаймнай бүхы нютагуудаар элдэб ажал хэжэ, амгалан тайбан ажаһууна даа.

хургуулингаа бүхы хурагшагта бүрил хүбэлгэн, оролдосотойгоор эрдэм шэнжэлжэ, эрхим зон боложо, хургуулиа гүрэн дотороо нэрлүүлхэ, эхэ эсэгэнэрээ хүндэлхэ, ажалша бэрхэ зон болыт даа гэхэн үрээл хүргэнэб.

Эрхим бэрхэ хурагшагтай, үдэр бүхэндэ эрдэм бэлгээрээ шабинараа баясуулжа байгыт гэжэ багшанарта хүсөөд, хургуулингаа 90 жэлэй ойгоор үнэн зүрхэнһөө амаршалжа байһанаа бултанда дамжуулааб. Сагай хатууе дабажа, элүүр энхэ, амар амгалан, аза жаргалтай ажаһуухатнай болтогой!

Дарима ХАШИТОВА,
багшын ажалай ветеран.

ФОТО-ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Алдар суута Москан багшанартаа зориһон Гүндэн хургуулийн хурагшад.

Гэр бүлын альбомһоо.

Уншагшадаймнай
туршалгануудһаа

АХАДАА
ХАНДАНАБ

Эдир залуу хүхэн ябахадаа,
Энхэрэн шамдаа эрхэлжэ
ябагша хэм,
Эгээн мүнөө энэ наһандаа
Энхэрэн шамайгаа
эрхэлүүлжэ ябанам.
Хүндэлжэ намай хүбүүн
ябахадаа,
Хүлээжэ, тэсэжэ ябагша
һэнши даа.
Хүгшэржэ мүнөө наһатай
болоходом,
Хододоо дэмжэжэ,
энхэржэ ябыш даа.
Дуулим тэрэ хаһые һанан,
һанан
Дурдан мүнөө дуулажа
һуухадам,
Дуугайхан хододоо бү ябыш
Досоомни бүглэрөөд,
гуниг түрэнэл.

АВТОРНАА: Энэ шүлэгөө 1991 оной январь нарада бэшээ хэм, үни удаан саг соо ахамни манайдаа ерээгүй хадаһ энэ шүлэг бэшэхэн байгаа. 1997 оной февралын 2-то нютагаархиднай тоонтоёо суурхуулжа ябаһан Россин арадай артист Михаил Елбоновтой уулзалта үнгэргөө хэн. М.Елбоновто энэ шүлэгөө зорюулааб.

АБА, ЭЖЫНГЭЭ
ҮРЭЭЛЭЭР

Хүнхэнэмэ буряад театргаа
Хүнүүдэй зүрхэ буляһан
Хурамхаан нютагай хүбүүхэн
Хододоо хүнүүдые
баясуулыш даа.

Буряад оронойнгоо театрт
Бултанай зүрхэ буляһан
Аба, эжынгээ үрээлээр
Алдартай, солотой ябыш даа.
Түрэхэн нютагаа суурхуулжа,
Түмэн зоной зүрхэ буляһан
Урмашуулжа нютагаархинаа
Улам дээшээ ургыш даа.

Шүлэгүүдэй автор Мария
Мьжиговна Самбиловагай
(Лубсанова) дэбтэрһээ абтаба.

НЮТАГТАА

Талын дундуур ябахадам,
Таатай найхан агаарын
Талаан зүрхыем эльбэнэл.
Үшөө саашаа ябахадам,
Үнгын найхан сэсэгүүдын
Улам саашаа уринал.
Дандаа шаргал таряанин
Далай шэнги долгинол.
Таряанай хажууда ошоходом,
Таряашадаа хүлээхэй,
Доро дохин найганал.
Булжамуур дууша шубууд
Баруун тээшээ уринал.
Авар тэрэ захадань
Алтан уулам харагданал.
Орой дээрэн гарахадам,
Олон түмэн мал
Алшые тээшээ абарнал.
Баруун тээшээ харахадам,
Галуута - Хул нуурын
Даллан - даллан долгинол.
Сэхэ урагшаа шэртэхэдэм,
Абраа найхан нуурын
Алтан уулааа хахинал.
Сэхэ зүүлжээ харахадам,
Түмэр дардам харгын
Хорхой шэнги хотирнол,
Элдэб ашаатай вагонууд
Ишээ тиишээ даһанал.
Галина БУДАЖАБАЙ.

Амар сайн, хүндэтэ «Үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэд! Миши эльгээһэн дуунууды газетэдээ шалгалжа, баяр хүргэһэндэний урмашаад, мүнөө энэ оньһон болон хургаал үгэнүүды эльгээбб.

Хэргэтэйнь түүжэ абана бээт. Тийгээд ажалдатнай амжалта, ажайбалдатнай жаргал, ута наһа хүсэжэ, үдэр бүри үлэс хотог оршоһонь болтогой гэжэ үрэнэб!

Хэжэнгын аймагай Могсоһон нютаг

Ц.БАНЗАРГАШЕЕВА

Аман үгын абдарһаа

ОНЬҢОН БОЛОН СЭСЭН ХУРГААЛАЙ ҮГЭНҮҮД

Ханилһанай эсэс хахасаха үнэн
Хармалагсанай эсэс барагдаха үнэн.

Тураг шубуунай дали хүндэ,
Томоотой хүнэй үгэ хүндэ.

Тулажа үргэхэдэ, шулуун хүндэ,
Татажа буулгахада, ураг хүндэ.

Агта мориной һайниие
Аян замда ябаханда мэдэхэ.
Аха дүүгэй һайниие
Айл хуухада мэдэхэ.

Адуутай хууха тэнгэрийн хүсэн.
Айлтай хууха һамганай хүсэн.

Бууралһаа үгэ дуулаха,
Бусалһанһаа ама хүрэхэ.

Эрдэмтэй хүн бээдээ туһагүй.
Хурса хутага эридээ туһагүй.

Һамбайгаа эльбүүлһэн морин,
Һаншагаа эльбүүлһэн һамган.

Хүнэй ганса морин хүлэг шэнги,
Хүгшэрһэн хойноо абанһан һамган дангина шэнги.

Эмээлһээ жэгшэһэн морин аймшагтай,
Эмһээ жэгшэһэн эрэ аймшагтай.

Хада һайта үнэгэн,
Хадам һайта хүрэгэн.

Хабтагар түлээн галай дарамта,
Хадамгүй басаган гэрэй дарамта.

Улин хусаһан нохой муухай,
Орилон хараадаг гэргэн муухай.

Хуурай модон набшаһагүй,
Худал үгэ шэмэгүй.

Тохом тохохо хүбүүн хомор,
Того табиха басаган хомор.

Хабарай мұльһэн ханын шэнээндээ хахарха,
Намарай мұльһэн набшын шэнээндээ дааха.

Тэнгэри нүдэтэй, шоно шүдэтэй.

Аршуул үгы тамхинша
Айраг үгы архинша.

Гэр табихадаа, хуурин бүхэлэ

Үгэ хэлэхэдэ, удхын хэлэ.

Муу хүн хардааша, мохоо хутага зурааша.

Эхэнэр хүн эсхэнээрээ, эрэ хүн зориһоороо.

Хадаг бурханда, хараал толгойдо.

Үгы юумэ үхэрһөө хашан.

Даарахада даха хэрэгтэй,
Далтирхада хуяг хэрэгтэй.

Үгэ үзүүртэ хүрэхэгүй,
Зарга заханда хүрэхэгүй.

Агта алдабал, баригдаха,
Ама алдабал, баригдахагүй.

Холо ябаха гэбэл, ойроһоо эхилхэ,
Ехээр хэхэ гэбэл, багаһаа эхилхэ.

Түмэрэй һайниие дабтажа мэдэ,
Мориной һайниие унажа мэдэ.

Эрдэмдэ заха үгы, олзодо бага үгы.

Ургасын ехэ ажалһаа,
Эрдэмэй ехэ ухаанһаа.

Ажалша хүн нүхэрөөр ядахагүй,
Ангууша нохой ойдо төөрхөхгүй.

Гүлгэн нохой шүдэрхүү,
Залуу хүн эдирхүү.

Хүл нүхэр - эмээлтэ морин.

Өөдөн хаяһан шулуун өөрын тархида тудадат.

Айл ахатай, дэгэл захатай.

Олон үгэ олзогүй, ганса үгэ гарзагүй.

Үндэр хадын орой хоһон,
Өөдэрхүү хүнэй толгой хоһон.

Сэсэншье һаа, хургуули хэрэгтэй,
Сэбэршье һаа, хубсаһан хэрэгтэй.

Танижа болошогүй тамын харгы,
Тусалжа болошогүй бурханай зарлиг.

Эндүүржэ болошогүй эрлигэй харгы,
Эбдэжэ болошогүй бурханай зарлиг.

Зүүн зүгэй тулалдаануудай
нюуса аргуудта һуража...

Тимур ЛАМБАЕВАЙ фото.

ОЙН ЭЗЭНТЭЙ УУЛЗАЛТА

Нэгтэ, 1974 оной август соо бидэнэр үбһэ хуряалгада Ээдын аймагай Дээдэ-Торини Соросто хотагта ажаллажа байхаданай, хахад үдэрһөө хойшо бороо ехээр орожо, ажаллахаяа болижо, гэртээшээ бусаа һэмди. Тээд оройдоо үдэрэй 4 сагай боложо байхада, би залуушуулай хамта үхэр нүдэ түүхээ фермһээ хоёр километр зайда ошободни. Ой соо ороод лэ нэгэ судал өөдэ үхэр нүдэ түүхэдэний, бага багаар борооһые ороно. Минии

урда тээ хоёр залуу эхэнэр ябана, би 40 наһанда дүтэлжэ ябанаһан хадаа хоёр эхэнэрые хүсөөд, жэмэс түүхэдээ түрүүлэн ябажа эхилээб. Гэнтэ харан гэлээмни, урдаһаамни нэгэ зааханшаг бээтэй баабгай сэхэ ержэ ябала даа. «Үхибүүд, баабгай ержэ ябала» гэжэ хашхарха гэлэми, юрэдөө абяа гаргажа болобогүй. «Эгээн бишыхан 1-дэхи классай хурагша Галя Сампилова арьяатанда баригдахань гэшэ, бээ 6-7-дохи классай хурагшад гүйжэ арилха»

гэжэ гэнтэ ухаандаа оруулба. Тийгэжэ бодоһоор байтараа, хоёр-гурба алхалаад лэ, унашабаб. Бэшэ нүхэдни булта намһаа түрүүн ойһоо гүлдэжэ гараба. Харин би түргэн гэгшээр бодоод лэ, хойшоо нэгэшье харангүй, эгээн һүүдэ нүхэдөө хүсэжэ ербээб. Баабгай хайшаа ошоо юм, хажуу тээшээ гараа юм гү, али бусажа ошоо юм гү, бидэндэ мэдэхэ юм үгы. Түргэн лэ гэртээ ерээд, хуушанай ангуушадта - Цыденов

Батуухада, Цыбиков Бадма-Доржодо энэ ушар тухайгаа хөөржэ, «тэрэ газарта буугаа абаад ошо» гэхэд мни, тэдэ ангуушадни байраһаа хүдэлжэ үгөөгүй, «арын эзэн өөрынгөө харгыгаар ябаа юм бээ» гэлдээб. Үгөө үдэһэнийнь мал адуулаа, харюулаа Бимба зааха халамгайшаг болонхой манайда орожо ерээд, иигэжэ хөөрбэ: «Дугар-Сэрэн абгай, танай хөөрөөшэ үсэгдээрэй баабгай харааб, баһал урдаһаамни ержэ

ябаа. Харин моринни баабгайе харамсаараа, хажуу тээшээ халба хүрэхэлээрнь, бинь газарта унашооб. Талаан боложо, баабгай намайе обсоороогүй». Тэрэ гэлһэнһээ хойшо, энэ зундаа, намартаа хэншье тайгын эзэниие Соростодо хараагүй. Хүндэ, мадаа добтолоо гэжэ дуулаашыегүй. Сарьдаг тээшээ бусаа ёһотой ойн эзэн баабгай. Ойрхон зайда арьяатантай уулзахада, юрэдөөл аймшагтай байгаа бэлэй.

Дугар ВАНЖИЛОВ,
ажалай ветеран.

БААБГАЙН ПЯЩИАН «БУХАЛ»

«Улаан олоо» колхозой малшадниингээ малда элбэг гэжээл бэлдэхын тула үглөөнэй паранаар ажаллаа. Гаража үдэһын хараа ганаһар сабишалан дээрээ ажаллаа. Колхозойшье хүтэлбэрлэгшэд контородоо хуухаяа болһоор үншгэй. Август харын нэгэ үдэр колхозой түрүүлэгшэ Дондиб Шагласвич эгээл холын малшадтай гүүртэ хүрөөд, харгыдаа оройтожо, һүнийн тэн багта балагтын бригада хүржэ ербээ. Баабгайһаа һэргылхэ, һанаагаа зобохоһы зүйтэй: һүүлэй үелэ хара баабгайнууд хадаһаа буужа, колхозой малда үлэр дунда добтодлог болоһон байгаа.

хара юумэн харгыһынь хүндэлэн хаажархөөд, толгойгоо һэжэрэсэгээн байба. Бахарданандаа нэгэ хэды соо абяашые гараха шадалгүй, хүл гараа хүлюулһэндэл, амаа таглуулһандал болошобо. Баабгай урагшаа алхалаадхыба. Тинхэлэнь Дондиб Шагласвич һүнийн суурианда тайгын дорьботор дээрэ дээрэһэнь хашхаржа оробо. Баабгай соһоһондоо гү, али айһандаа хэлэн алхам бээдэргэ сүхарыба. Энэ һамбаанда арадаа үргэлжэ ябанаһан буугаа шүүрэн абаад, агаар руу нарьюулба. Баабгайһые ой руугаа зугадаба. Үглөөдэрынь хэдэн хүнүүдые абаад, баабгайтай шуур шуураараа уулзаһан газартаа ерэхэлэнь, харгын хажууда норгаяа бала хазуулһанан үнээн хэбтээб. Малда орожо амтаһанан тэрэ арьяатаниие бариха гэжэ

булта шиидээд, нэгэ бүдүүн шэнгэнэй гэшүүһэн дээрэ зохил хуури бэлдээ. Үдэһэ болгоод тэндээ ерэхэлэнь, мүнөөхи үнэһэнийнь үгы. Тээд тэрэниие газар дээр үүршэрһэн ямарынь тэмдэг, мур харагдабагүй. Уданшьегүй тэдэнэй нэгэн баабгайн мур олоод, мүрдэжэ ошоходонь, схэл оролдосотойгоор обоһон бухал харагдаба. Тэрэниие урбуулан гэлһэнь мүнөөхи үнэһэнийнь тэрээн дор булаатай хэбтээб. Хойто үдэрынь ангуушадтай эртэ үглөөгүүр тэндээ ерэхэлэнь, баабгай угаа оролдосотойгоор мүнөөхи бухалаа тойруулан шорой обоолжо байба. Тэрэ һамбаандань ангуушад бүри дүтэлжэ, тайгын хулгайшаниие мухарыса буудан унагааба. Тэрэнэй арһаниинь аяар 18 һөөм ута байба.

Хюрөөгэй шүдэнүүдтэл хурса үзүүртэй хабсагайнуудай саанаһаа үблэй наранай бултайн байха үедэ Ширав Хусаевич районий түб ошохоёо Саяан уулын хормойдо байдаг Енгорго тосхонһоо эмээл морёор гараа һэн. Хаанашые ошоходоо, хоёр аматаһаа һаладаггүй Ширав, мүнөөшье тэрэнээ арадаа үргэлэһэй ябаба. Наглар, бүдүүн наһандай хоорондуур хотирон бэтирэн ошоһон харгыгаар тэрэнэй хатаргажа ябатарһы, тиймэшье

холо бээшэ, жалга соо ямар нэгэн амитадай олиггүй муухайгаар хурхирхэ абяан дуулдашаба. Морёо модондо уяжархөөд, хоёр аматаһаа хуга дорой хабшуулан, тэрэ абяан тээшэ эхэл болгоомжотойгоор марьяан ошобо. Бухалай шэнээн томо шулуунай саанаһаа хоргодоод харангэлэнь, хоёр баабгайнууд шуна нүжэ болоһон, ама

хамараа задара удара һабардажархиһан юумэнүүд харагдаба. Ута бээтэй угаа туранхай баабгайнь багашаг бээтэй нүгөөдээ эзлүүдгүй булина хэбэртэй. Тэрэнь «абарыт!» гэлһэндэл өхөл хайратайгаар, хүнэй зүрхэнэй үбдэһөөр ой тайгын эдэлсэ шашхаба. Тэдэнэй һулархые хүлээжэ хууһан Ширав бээс

барингүй, түрүүн то баабгайень буудажархыба. Буугай утаанай тарахалаар харахадань, тэрэнь зантагар толгойгоороо газар хадхан унашанхай, тинхэдэ бага баабгайнь гурбан хүл дээрээ дохолһоор саашаа һалиржа ябаба. Хэдыхэн минутын урдахана тэрэниие хайрланһые һаа,

Ширав «зайгуулһи аюултай ха» гэжэ бодомсоороо, хоёрдохи тобошоороо мухарыса буудан унагааба. Удаань гэртээ бусажа, шаргатай хүнүүдые асаржа, тэрэ хоёр баабгайнуудаа абаһанан юм. Тосхоной хүнүүд булта сугларжа, эшээндээ оронгүй, хүн зоние айлгажа ябанаһан арьяатан дайсадые хюдананайн түлөө Ширавайнгаа мэргэн гарынь шангаар барин, барин, зүрхэнэй баяр хүргөө бэлэй.

Дамнин ОШОРОВ.

байгал шадарай нютагуудта

ЗАЛУУ БАГШАНАРТАЙ УУЛЗАЛГА

Шэнэ нуралсалай жэлэй эхилхээр 20 үгэрэй һүүлээр Улаан-Үдэ хотын мэр Геннадий Айдаев мүнөө жэл дээдэ хургуули дүүргэһэн, сентябриин 1-һээ багшалжа эхилхэн залуу мэргэжэлтэдтэй уулзалга мэригэ үнгэргэбэ.

Ажалайнгаа намтар наал эхилжэ байһан багшанарта, амжалта хүсэжэ, эгээл хүндэтэй, харюусалгатай ажал эрхим найнаар дүүргэхыень хотын мэр хүсэһэн байна. Уулзалгада хабаадаһан БГУ-гай проректор Н.В.Языкова залуу мэргэжэлтэдые эрдэм нуралсалаа саашань үргэлжэлүүлхэ хэрэгтэй гэжэ уряалаад, БГУ-да, мэргэжэл дээшэлүүлгын институтта эмхидхэгдээдэ курсануудта, аспирантурада нурахыень дурадхаа.

Үиндөө дээдэ хургуулиа дүүргээд, залуу мэргэжэлтэд заабол эльгээһэн газартань ошодог байгаа. Тиихэдэ ошоһон нютагай захиргаанай дэмжэлгэ, тухаламжа эгээл хэрэгтэй хэн.

Сибирь болон Алас Дурна зүгэй зонодо наададаг командануудай койноһоо хинан хаража, туйлаһан амжалтаарнь юонирхожо байдаг мэргэжэлтэд футболой нааданда дуратайшуулай анхарал татаһаар үинэй хаш. Уулзалгануудай дүн хаража үзэхэдэ, эндэ алишье командын шалгаржа гарахань үшөөл тодоройдхэн гэшээ ха. Эндэ мурьсөөнэй таблицада түрүүшын гурбан нуури буяалдажа байһан командануудай али нэгэниинь лэ зонын чемпионой нэрэ ээргэдэ хүртэжэ, ерэхэ жэлдэ нэгэдэхи бүлэгтэ наадаха эрхэдэ хүртэхэ болоно. Тиймэһээл эндэ Новосибирскийн, Хабаровскийн, Красноярскийн футболистнууд урагшаа дабшажал ябана. Үнгэргэгдөөд байһан уулзалгануудай дүн хаража үзэхэдэ, «Чкаловецай» футболистнууд хайн дүн туйлана. Зүгөөр эдэнэрэй гэнгэ нэгэ, хоёр команда шүүгдээл хаань, «шэхэдэжэ» ябаһан СКА-гай гү, али «Металлургы» футболистнууд ахижа гараха эрмэлзээдэ абтанхай. «Чкаловецай» ба «Амурай» футболистнууд

Би хургуулиа дүүргээд, Загарайн аймаг эльгээгдэһэн хүм. Тэндэ намай эхэ хүндэтэйгөөр угтаа нэн. Тээд мүнөө өөрөө хургуулин директор болоод байхадаа, тэрэ сагаа һанан, эгээл тиймэ жэшээгээр залуу мэргэжэлтэдые угтаха

хүсэлтэйб, гэжэ «Багша-97» гэнэн республиканска конкурсын лауреат, 63-дахи хургуулин директор Б.С.Гомбоев хэлээ нэн. Мүнөө жэлдээдэ хургуулиа эрхимээр дүүргэһэн залуушуул

олон гэжэ эндэ тэмдэглэгдээ. Багшанарай байдалай хэды хүндэшье хаань, 3 жэлэй хугасаа соо 235 хүн багшаар ажаллахаая хотын хургуулинуудта ерэхэц байна. Тэдэнэй 10 процентнь лэ эддэб шалтагаанаар багшалжаа болиһон гэшээ. Хотын хургуулинууд ород хэлэнэй, эхин классуудай багшанараар дутадаһангүй. Харин түүхын, хари хэлэнүүдэй, физкультурын багшанар дутадаһан.

Һаян сагта багшанарай һарын салин үгэхэбди гэжэ мэдүүлэн Геннадий Архипович Айдаев залуу мэргэжэлтэдтэй хотын захиргаанһаа бэлэг болгон, уулзалгада ергэшэ бүхэндэ 200 түхэриг барюулаа.

Ешигма ЦЫБЕНОВА. Аркадий БАТОМУНКУЕВАЙ фото - зурагууд дээрэ: Уулзалгын үсэдэ.

ааша гаргажа байгаад наададаг ээлжээтэ гуримые мурьсөөнэй ахамад судья А.Помалюк (Благовещенск) яахашы аргая барагдахадаа, «Океанай» хоёр футболистые наадаһанһаань гаргаһан, аяр табандань шара карточкануудые харуулжа, һэргыхэ баатай болоо. Энээнэй удаа Красноярскийн футболистнууд «Океанай» ворота руу 4 бүмбэгэ сохижо, талмайн эзэдые номгоруулаа. Зай, эндэ манай «Сэлэнгэ» команда ямар үрэдүн туйлаа юм гэхэдэ, гурбан нааданһаа гурбан очко абажа нютагаа бусаба. «Амур», СКА командануудай стадион дээрэ 3:1 тоотойгоор шүүгээ нэн. Харин Братск хотын футболистнуудта айлашахадаа, талмайн эзэдые 1:0 тоотойгоор илажа, гурбан очко нэмэритэй ерэхыень амаршалаалдаа.

Футбол

ХЭНИНЬ ЭРХИМЛЭГШЭ ААБ?

эдэ үдэрнүүдтэ Россин Федерациин дамжуулгын кубогта хүртэхын түлөө ээлжээтэ уулзалгануудые үнгэргэһэн байна. Тиихэдэ «Чкаловец» Ярославлийн «Шинигтэ» - 4:2, «Амур» ЦСКА-гай футболистнуудта 2:0 тоотойгоор шүүгдэбэ. Тиймэһээ гэхэ юм гү, хүндэ ашаанһаа сүлөө болоһон Новосибирскийн футболистнууд зоно соогоо эрхимлэжэ гараха зорилгоёо

улам эршэтэй болгохон ойлогсотой ха. Бусад командануудай дундаһаа Эрхүүгэй «Звезда» өөрынгөө стадион дээрэ Хабаровскийн футболистнуудые 1:0 тоотойгоор илажа, эрхим табанай тоодо оролсобо. Мүн Красноярскийн футболистнууд Находкын «Океанда» айлашахадаа, талмайн эзэдтэ хүндэгүйгөөр угтагдаа. Эдэнэрэй хэрээгээр, муухай

Table with 7 columns: Команданууд, наадаа, шүүгээ, тэнсээ, шүүгдээ, бүмбэгэ, очко. Lists 16 football teams and their statistics.

Уларилай хэды хатуушые һаа Кабанскийн, Бэшүүрэй, Эдэһэн аймагуудта таряа хуряалгын хүдэлмэри хайнаар ябуулагдаһан Мүн Захаминай, Загарайн Хяагтын, Тарбагатай аймагуудта ургаса хайн. Тиихэдэ ажахынуудың түлишэ-тоһодолгын зүйлнүүдэ хапгаха талаар республикын Президент, Правительство болон Хүдөө ажахынь министрство тусхай хэмжээнүүдые абанан байна. Владимир ДАШИНИМОВ бэлдэбэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Advertisement for the newspaper 'Buryatia' containing contact information for the editorial office, address, subscription rates, and printing details.